

Güzel, Melik Onur - Çakır, Pembe Gül, “Turizm Paydaşlarının Sürdürülebilir Turizm Yönetimi Anlayışının Değerlendirilmesi: Uzungöl’e Yönelik Bir Araştırma”, *Karadeniz Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 9/19, ss.343-362. DOI: 10.31765/karen.1320380

Bu çalışma, Anadolu Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu’nun 27.04.2021 tarih ve 57035 protokol numaralı kararı ile yürütülmüştür.

This study was carried out with the decision of Anadolu University Social and Human Sciences Ethics Committee dated 27.04.2021 and protocol number 57035.

* Araştırma Makalesi / Research Article

Bu çalışma, 2022 yılı Temmuz ayında Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Doktora Programında kabul edilen doktora tezinden türetilmiştir.

** Dr.,
Eskişehir/TÜRKİYE
 melikonur@hotmail.com

ORCID : 0000-0002-6540-0131

*** Dr. Öğr. Üyesi,
Anadolu Üniversitesi, Turizm Fakültesi,
Turizm İşletmeciliği Bölümü,
Eskişehir/TÜRKİYE
 pcakir@anadolu.edu.tr

ORCID : 0000-0003-1408-5095

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilir Turizm, Turizm Yönetimi, Turizm Paydaşları, Uzungöl

Keywords: Sustainable Tourism, Tourism Management, Tourism Stakeholders, Uzungol

Geliş Tarihi / Received Date: 27.06.2023

Kabul Tarihi / Accepted Date: 25.09.2023

TURİZM PAYDAŞLARININ SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM YÖNETİMİ ANLAYIŞININ DEĞERLENDİRİLMESİ: UZUNGÖL’E YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA*

Melik Onur GÜZEL** - Pembe Gül ÇAKIR**

Öz: Gelişim gösterdikçe yönetilmesi en zor sektörlerden biri olan turizm, ülkelerin en önem gösterdiği iş alanlarından birisi haline gelmiştir. Ancak ağırlıklı olarak ekonomik boyutunun ön planda olduğu ve turizme aşırı bağımlılık yaşandığı turistik bölgelerde sürdürülebilir turizmden bahsedebilmek mümkün görünmemektedir. Olumsuz etkilerin artış gösterdiği turistik destinasyonlarda sürdürülebilir gelişimin sağlanabilmesinde turizm paydaşlarının rolleri olduğu bilinmektedir. Nitekim bu çalışmada turizmin gelişimine bağlı olarak olumsuz etkilerin sıklıkla dile getirildiği Uzungöl’de sürdürülebilir turizm yönetimi anlayışının var olup olmadığına ilişkin bir değerlendirme yapabilmek amacıyla nitel araştırma yönetimi belirlenmiş ve bu kapsamda 15 bölge paydaşıyla görüşmeler gerçekleştirilmiş, bölgenin farklı dönemlerine ait görselleri de karşılaştırılmıştır. Bu doğrultuda görüşme ile elde edilen verilere betimsel analiz uygulanarak değerlendirilmiştir. Bulgulara göre Uzungöl’ün sürdürülebilir turizm yönetimi anlayışından uzak olduğu görülmüş ve turizm stratejilerinin uygulanması, uzun dönemli planların yapılması, paydaşlar arası ortak yönetimin sergilenmesi ile yerli halka önceliğin verilmesi konularında eksikliklerin olduğu tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda Uzungöl turizminin doğru yönetim anlayışı çerçevesinde gelişim göstermesi açısından bölge paydaşlarının uzun dönemde uygulayabileceği sürdürülebilir gelişime dayalı stratejik öneriler geliştirilmiştir.

EVALUATION OF TOURISM STAKEHOLDERS’ UNDERSTANDING OF SUSTAINABLE TOURISM MANAGAMENT: A RESEARCH FOR UZUNGOL

Abstract: Tourism, which is one of the most difficult sectors to manage as it develops, has become one of the most important business areas for countries. However, it does not seem possible to talk about sustainable tourism in touristic regions where the economic dimension is predominantly at the forefront and there is an overdependence on tourism. It is known that tourism stakeholders have a role in ensuring sustainable development in touristic destinations where negative impacts increase. As a matter of fact, in this study, qualitative research management was determined in order to make assessment of whether there is an understanding of sustainable tourism management in Uzungöl, where negative impacts

are frequently mentioned due to the development of tourism, and in this context, interviews were conducted with 15 regional stakeholders and visuals of the region from different periods were also compared. In this direction, the data obtained through interviews were evaluated by applying descriptive analysis. According to the findings, it was seen that Uzungöl is far from sustainable tourism management understanding and it was

determined that tourism strategies, making long-term plans, exhibiting joint management between stakeholders and giving priority to local people. As a result of the research, strategic recommendations based on sustainable development that the stakeholders of the region can implement in the long term have been developed in order for Uzungöl tourism to develop within the framework of the right management approach.

Giriş

En basit tabiri ile bir yerin tarihi ve doğal güzelliklerini görmek, tanımak, eğlenmek ve dinlenmek için yapılan geziler olarak ifade edilen turizm,¹ bir seyahat deneyimi sunan faaliyetler, hizmetler ve endüstrilerin bir bileşimidir.² Devasa boyutlara sahip bir ekonomik sektör ve toplumsal bir mübadele biçimi olarak ifade edilen turizm, petrol ve otomotiv endüstrisi ile birlikte dünyanın en büyük üç ekonomik sektöründen birini meydana getirmektedir.³ Öyle ki en büyük küresel seyahat markalarından en küçük tur operatörlerine veya pansiyon sahiplerine kadar milyonlarca şirket ve işverenden oluşan çok çeşitli bir sektördür.⁴

Turizmin ödemeler dengesi, istihdam, brüt gelir ve üretim üzerinde olumlu ekonomik etkileri olsa da özellikle çevre üzerinde olumsuz etkileri de olabilmektedir. Plansız ve kontrolsüz turizm büyümesi çevrenin öyle bir bozulmasına neden olabilir ki, turist sayısındaki artışı da tehlikeye sokabilmektedir. Bu sürecin sonunda “turizm turizmi yok eder” olgusu ortaya çıkarak süreci daha olumsuz noktalara götürebilmektedir. Turizmin ana kaynağı olan çevrenin de bu nedenle gelecekte turizmin daha da büyümesi ve ekonomik kalkınma için korunması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu durum sürdürülebilir turizm ve sürdürülebilir ekonomik kalkınmanın yansıtılmasıyla mümkün görünmektedir.⁵ Bu doğrultuda bölgesel kalkınmada da önemli sektörler içerisinde yer alan turizmin yönetilmesine ilişkin başarının sağlanabilmesinde modern yönetim anlayışına dayalı ortaklıklar öne çıkmaktadır.⁶ Nitekim turizm için ortak bir ‘vizyon’ geliştirilmesinde yerli halk, kamu yetkilileri ve ticari çıkarlar dahil olmak üzere turizmden etkilenen çok sayıda paydaşı içeren turizm planlamasına artan derecede önem verildiği ifade edilmektedir.⁷

Nitel araştırma yaklaşımının uygulandığı bu çalışmada çalışma alanı olarak Uzungöl belirlenmiştir. Doğal kaynaklarının yanı sıra kültürel kaynakları ile de zengin bir bölge olan Uzungöl’de 80’li yıllardan itibaren artarak devam turizm faaliyetlerinin neden olduğu etkiler ve bölgenin yönetimine ilişkin yaşandığı düşünülen sıkıntılar kamuoyunda yer alması ve bölgenin sürdürülebilir turizm yönetimine ilişkin araştırmaların⁸ sınırlı kalması sebebiyle konuya ilişkin araştırma yapma gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu kapsamda Uzungöl’de sürdürülebilir turizm yönetimi anlayışının ortaya koyulması ve turizmin doğru yönetiminin sağlanmasına ilişkin sürdürülebilir gelişime dayalı stratejik öneriler geliştirmek için turizm paydaşlarının görüşlerinin incelenmesi ve değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda Trabzon’da yer alan turizm paydaşlarından görüşme yolu ile veriler toplanmıştır. Diğer taraftan bölgenin farklı

¹ Kozak, 2012.

² Goeldner ve Ritchie, 2009: 6.

³ Tuna, 2012: 4-5.

⁴ Sofronov, 2018: 123.

⁵ Fossati ve Panella, 2000.

⁶ Çıracı, Turgut ve Kerimoğlu, 2008.

⁷ Yuksel, Bramwell ve Yuksel, 1999: 351.

⁸ Küçükaşçı, 2019; Kılıç, 2020.

dönem görselleri de ele alınmıştır. Elde edilen verilerin analizi sonucu Uzungöl'e ilişkin stratejik öneriler geliştirilerek araştırmanın pratik katkı sağlaması düşünülmüştür. Araştırma kapsamında aşağıdaki soru irdelenmiştir:

- Paydaşların Uzungöl'deki sürdürülebilir turizm yönetimi anlayışına ilişkin görüşleri nedir?

1. Kavramsal Çerçeve

1.1. Sürdürülebilir Turizm ve Yönetimi

Ekonomik büyüme hızının çevre üzerindeki etkilerine yönelik kaygıların artış göstermesi sonrasında insan sağlığını tehdit eden çevresel kaygılar, kalkınmaya ilişkin yüksek düzeyde sürdürülebilir kaynak kullanımı, küresel ısınma ve ozon tabakasının delinmesi gibi konular tartışılmaya başlanmış ve uluslararası topluluk tarafından uzun vadeli çevresel stratejiler belirlenmesi amacıyla görüşmeler yapılmıştır.⁹ 1987 yılında BM Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu (Brutland Komisyonu) sayesinde kamuoyunun dikkatine sürdürülebilirlik kavramı sunulmuştur. Sadece doğal kaynak kullanımının değil ekonomik yönlerin yanı sıra kurumsal ve sosyal yönleri de içeren bir kalkınma vurgulanmıştır. Nitekim sürdürülebilir büyüme "kaynakların kullanılmasının, yatırımların yönünün, teknolojik gelişmenin yöneliminin ve kurumsal değişikliklerin gelecek ve mevcut ihtiyaçlarla uyumlu hale getirildiği bir değişim süreci" olarak ifade edilmiştir.¹⁰

Turizm sektöründe sürdürülebilirlik hareketleri ve sürdürülebilir turizm kavramının kullanımı 1990'lı yılların başlarında görülmektedir.¹¹ Bu dönemde konaklama endüstrisi faaliyetleri sonucu çevre üzerindeki baskının azaltılmasının yanı sıra sürdürülebilir planlama ihtiyacının gerekliliğini vurgulamak için lobiler yapılmaya başlanmıştır. Bu kapsamda çevresel, sosyokültürel ve ekonomik unsurlar arasında denge sağlanması amacıyla kaynakları sürdürülebilir kullanma, aşırı tüketimi ve israfı azaltma, çeşitliliği koruma, turizmi planlamaya entegre etme, yerel ekonomileri destekleme ve dahil etme, paydaşlara ve halka danışma, personelin eğitimi, turizmi sorumlu bir şekilde pazarlama ve araştırma üstlenme gibi konular turizm sektöründe önem kazanmıştır. 21. yüzyılın başlarında ise sürdürülebilir turizm fikri planlama ve stratejiden sorumlu kamu sektörü ile seyahat ve turizm işletmeleri arasında daha popüler hale gelmiştir. İlk olarak BM Çevre Programı'nda tur operatörlerine yönelik Sürdürülebilir Turizm Girişimi tanıtılmıştır. 2002 yılında Uluslararası Ekoturizm Yılı ilan edildikten sonra Johannesburg'da sürdürülebilir kalkınma üzerine zirve gerçekleştirilerek turizmde sürdürülebilir kalınmanın önemi ilk kez vurgulanmıştır.¹²

Sürdürülebilir kalkınma anlayışına dayalı sürdürülebilir turizm kavramının tanımlanmasını Dünya Turizm Örgütü (UNWTO) yapmıştır. "Mevcut ve gelecekteki ekonomik, sosyal ve çevresel etkilerini tam olarak dikkate alan ziyaretçilerin, endüstrinin, çevrenin ve ev sahibi toplulukların ihtiyaçlarını karşılayan turizm" olarak ifade edilmiştir. Nitekim tanımda uzun vadeli sürdürülebilirliği garanti altına alabilmek amacıyla üç boyut arasında uygun bir dengenin kurulması gerekliliği belirtilmektedir.¹³ Müller de çevresel ve sosyal açıdan uyumlu turizm hedefinin, sık sık alıntılanan ve halihazırda çokça suistimal edilen 'nitel büyüme' kalkınma stratejisiyle ilgili olduğunu belirtmektedir. Niteliksel büyümeyi, yenilenemeyen kaynakların daha az kullanımı ve çevre ve insanlar üzerinde daha az stres ile elde edilebilecek yaşam kalitesinde (yani ekonomik sağlık ve öznel refah) herhangi bir artış olarak açıklamaktadır.¹⁴ Bu kapsamda Müller sürdürülebilir turizmin çevre uyumlu nitelikli büyümeyi sağlayabilmesi için sürdürülebilir turizmin sihirli beşgenini ortaya koymuştur:

⁹ Holden, 2008: 149.

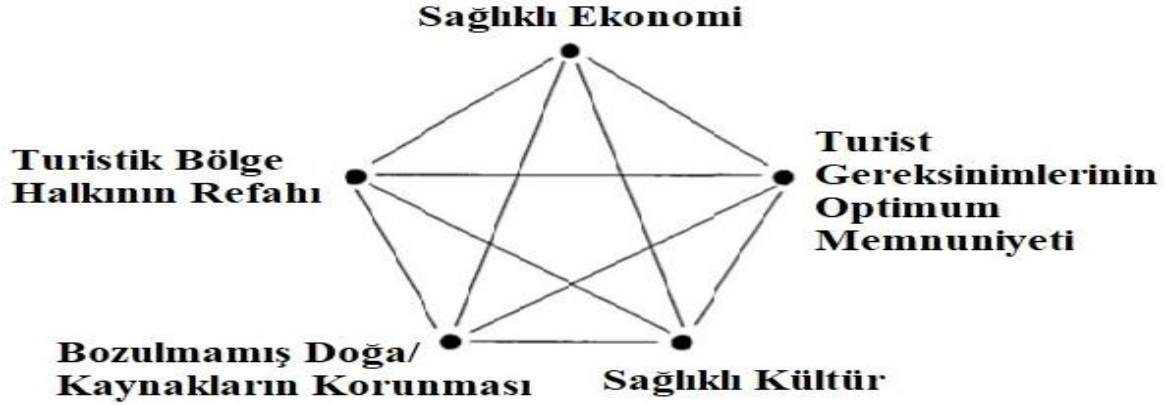
¹⁰ Fossati ve Panella, 2000: 18.

¹¹ Bâc, 2014; Niedziółka, 2012.

¹² Niedziółka, 2012: 158-159.

¹³ UNWTO, 2013.

¹⁴ Müller 1994: 132.

Şekil 1. Sürdürülebilir turizmin sihirli beşgeni¹⁵

Müller tarafından ortaya konulan bu sihirli beşgen ile turistik bölge halkının refahı, sağlıklı ekonomi, sağlıklı kültür, turist memnuniyeti ve doğal kaynakların korunması arasında bir denge durumunun olması gerektiği belirtilmektedir. Bununla birlikte beşgene ait faktörler arasında oluşabilecek bir dengesizlik ile eylemlerin faydalarının olumsuz şekilde etkileneceği ifade edilmektedir.

Gunn turizm kadar geniş kapsamlı dokümanlara sahip bir kalkınma biçiminin olmadığını ifade etmiştir.¹⁶ Bu düşünce ile Chio ve Sırakaya turizm gelişiminin yanlış planlanması durumunda turizmin çevresel, sosyal ve ekonomik temel kaynaklarını yok edebileceğini belirtmiştir.¹⁷ Nitekim turizm gelişiminin başarıya ulaşması ve sürdürülebilir bir şekilde planlanıp yönetilmesi paydaşların desteğine bağlıdır.¹⁸ Bu kapsamda turizm gelişimine dahil edilebilecek paydaşlar ve nasıl dahil edileceklerine yönelik sorular literatürde tartışılmıştır.¹⁹ Freeman paydaşları “kuruluşun hedeflerinin elde edilmesinden etkilenebilecek veya etkilenen herhangi bir kişi veya grup” olarak tanımlamaktadır.²⁰ Bu kapsamda UNWTO sürdürülebilir turizmde rolü olabilecek paydaşları uluslararası kalkınma ajansları, hükümetler, yerel yönetim ve destinasyon organları, özel sektör işletmeleri çalışanlar ve ilgili kuruluşlar, sivil toplum kuruluşları, eğitim ve öğretim kurumları, yerli halk ve tüketiciler/turistler olarak açıklamıştır.²¹

Turizm planlaması ve yönetimine farklı paydaşların dahil edilmesi her geçen gün önemi artan ve daha fazla kabul edilen bir gerçekliği ifade etmektedir. Paydaşlar arasında yapılabilecek iş birlikleri ve ortaklıklar ile turizmin nasıl geliştirilmesi gerektiğine yönelik karşılıklı diyaloglar, fikir birliği oluşturabilme potansiyeli ortaya çıkabilmektedir. Nitekim paydaşlar bir turistik alanda problemlerin çözümüne yönelik ortak hareket etmek ve karar vermek amacıyla yapacakları iş birliği ile etkileşimli bir sürece dahil olmaktadır.²² Sürdürülebilir turizmin gelişiminde de başarılı bir süreç devam ettirebilmek için menfaat sahiplerinin menfaati gözetilmeden paydaşların tüm turizm geliştirme sürecine dahil olması gerekmektedir.²³ Inskeep, özel çıkar ve kamu yararının sağlanabilmesi, kalkınmada eşitliği tanımlanabilmesi ve teşvik edil-

¹⁵ Müller, 1994: 133.

¹⁶ Gunn, 1994.

¹⁷ Chio ve Sırakaya, 2006.

¹⁸ Gunn, 1994.

¹⁹ Byrd, 2007.

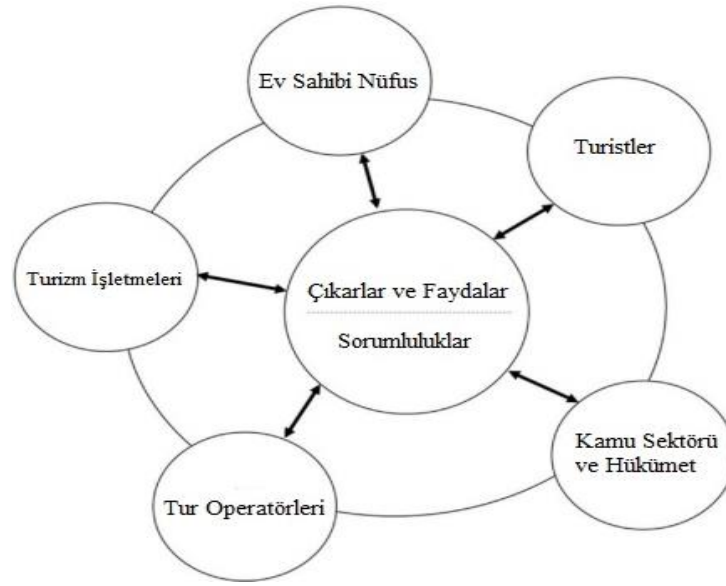
²⁰ Freeman, 1984.

²¹ UNWTO, 2013.

²² Mason, 2003.

²³ Türker, Alaaddinoğlu ve Can, 2016: 417.

mesi amacıyla paydaşlar arasında uygun bir çıkar dengesi ile elde edilebileceğini ifade etmektedir.²⁴ Bu kapsamda başarılı bir sürdürülebilir turizm gelişimi, ulusal ve uluslararası alanda ortaya konulan ilkeler ve amaçlara dayalı bir yol izlemesi gerekirken bu anlayışa dayalı turizm planlamaları ve yönetimlerinin başarıya ulaşması da paydaşların ortak hareketlerini ve çıkarlarını iyi bir koordinasyonla gerçekleştirilecek uygulamaların yapılması ile mümkün görünmektedir. Bu kapsamda Roxas, Rivera ve Gutierrez, Buhalis ve Fletcher'in paydaşlar arasındaki ilişkinin değerini vurguladığı dinamik turizm paydaşları çarkını ele almıştır. Aşağıdaki şekilde turizm stratejilerinin girişimciler, yerleşik nüfus, turistler, kamu sektörü ve hükümet, tur operatörleri dahil olmak üzere paydaşların fikirlerini, beklentilerini ve çıkarlarını dikkate alması gerektiği gösterilmektedir. Destinasyon yöneticilerinin, faydaların ve sorumlulukların adil bir şekilde paylaşılmasını sağlamak için her bir paydaşın ilişkisini yöneten düzenleyici kurumlar olarak hizmet etmesi gerektiği tasvir edilmiştir. Paydaş çıkarlarını ve sinerjiyi hesaba katarak faydalar ve sorumluluklar sürdürülebilir bir şekilde gerçekleştirileceği belirtilmektedir.²⁵

Şekil 2. Turizm Paydaşlarının Dinamik Çarkı²⁶

Sürdürülebilir turizm gelişimi sürecinde paydaşlara ilişkin görüşlerin ve rollerin önemli olduğu görülmektedir. Bu kapsamda Byrd, Bosley ve Dronberger, bir turistik alanın veya topluluk için planlanan ve sürdürülebilir turizme gerekli öncüsünün, topluluğun paydaş tutumlarının algılarının ve çıkarlarının geniş bir çerçevede anlaşılması olarak ifade etmektedir.²⁷ Nitekim D'Mello, Chang, Pillai, Kamatt, Zimmermann ve Weiermair, turizmde sürdürülebilirlik uygulaması konusu üzerine yoğunlaşarak sürdürülebilir turizm gelişiminin anahtarları olarak paydaşlar arası iş birliği ve katılım konusu üzerine araştırma yapılması gerektiğini belirtmektedir.²⁸ Paydaşların sürdürülebilir turizm gelişimine yönelik bakış açısına ve rollerine ilişkin yapılmış araştırmalar²⁹ olsa da konuya ilişkin yeni araştırmaların yapılması önem arz etmektedir. Özellikle çalışma alanı olan Uzungöl'de ilgili konuya ilişkin yapılan araştırmaların sınırlı düzeyde olduğunun anlaşılması üzerine araştırma yapılmasına karar verilmiştir.

²⁴ Inskeep, 1991.

²⁵ Roxas, Rivera ve Gutierrez, 2020.

²⁶ Roxas vd., 2020: 391.

²⁷ Byrd, Bosley ve Dronberger, 2009.

²⁸ D'Mello, Chang, Pillai, Kamatt, Zimmermann ve Weiermair, 2016.

²⁹ Byrd, 2007; Byrd vd., 2009; Yasarata, Altınay, Burns ve Okumuş, 2010; Dabphet, 2012; Imran, Alam ve Beaumont, 2014; Chen, 2015; D'Mello vd. 2016; Türker vd., 2016; Orgaz Agüera, 2013; Amoako, Obuobisa-Darko ve Ohene Marfo, 2022.

2. Yöntem

Uzungöl'de sürdürülebilir turizm yönetimi anlayışının ortaya koyulması ve turizmin doğru yönetiminin sağlanmasına ilişkin sürdürülebilir gelişime dayalı stratejik öneriler geliştirmek amacıyla turizm paydaşlarının görüşlerinin incelenmesi ve değerlendirilmesinin yanı sıra bölgenin eski-yeni görsellerinin betimlenerek karşılaştırılmasını sağlayan nitel araştırma yöntemleri tercih edilmiştir. Çalışma alanı olarak Trabzon iline bağlı Çaykara ilçesinde yer alan Uzungöl ekoturizm bölgesi belirlenmiştir. Turizmin etkileri ve sürdürülebilir turizme ilişkin araştırmalar ağırlıklı olarak yerli halkın algıları, tutumları ve davranışları üzerine yoğunlaşmış olması nedeniyle Uzungöl'de de yerli halkın yanı sıra turizm paydaşlarının da görüşlerinin alınması gerekmektedir. Nitekim Uzungöl'de yoğun turizm faaliyetlerinin sebep olduğu sorunların kamuoyunda yer alması ve konuya ilişkin araştırmaların³⁰ sınırlı kalması sebebiyle bu bölge tercih edilmiştir. Bu kapsamda yapılan araştırmanın bölge paydaşlarına sürdürülebilir turizm yönetimine ilişkin bir kaynak olacağı düşünülmektedir.

2.1. Evren ve Örneklem

Nitel örneklemin amacı araştırmada belirtilen temel problemin en iyi şekilde anlaşılmasına yarayacak örneklemin belirlenmesidir. Nitel araştırmalarda örneklem büyüklüğü, sayıyı belirtmek yerine örneklem büyüklüğünün verinin doygunluğa ulaştığı nokta olarak belirlenmesi şeklindedir. Nitekim yeni katılımcılardan toplanan veriler eski verilerden elde edilen bulguların tekrarı olmaya başladığı ve artık yeni kod ve temaların ortaya çıkmadığı bu durumda veri doygunluğuna erişilmiş demektir.³¹

Araştırmada nitel verilerin elde edilmesi kapsamında belirlenen hedef kitle Trabzon'da bulunan ve turizmle ilişkili olan paydaşlardır. Araştırma kapsamında oluşturulan görüşme formunda yer alan sorular hakkında bilgili, gerçekçi, detaylı cevaplar verebilecek ve farklı açılardan değinebilecek bireylerle görüşebilmek amacıyla amaçlı örneklem yöntemi ve kartopu örnekleme yöntemi belirlenmiştir. Verilerin elde edilmesi kapsamında paydaşlar belirlenmiş ve araştırma konusu hakkında detaylı bilgi verebilecek kişilerle görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda merkezi yönetim, yerel yönetim, sivil toplum kuruluşları, eğitim kurumları, turizm işletmeleri ve özel kişilerden veriler toplanmıştır. Verilerin elde edilmesi amacıyla toplam 15 katılımcı ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Araştırmada yer alan katılımcıların hangi kurumdan olduklarına ve sayılarına ilişkin bilgiler şu şekildedir:

Tablo 1. Görüşme gerçekleştirilen katılımcılara ait tanımlayıcı bilgiler

Paydaşlar	Katılımcı Sayısı	Katılımcı Kodları
1-Trabzon Büyükşehir Belediyesi-Kültür ve Sosyal İşler Dairesi Başkanlığı	1	(K1)
2-Çaykara Belediyesi	1	(K2)
3-Trabzon İl Kültür Turizm Müdürlüğü	1	(K3)
4-Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı (DOKA)	2	(K4) ve (K5)
5-Trabzon Turist Rehberleri Odası	1	(K6)
6-TÜRSAB (Doğu Karadeniz Bölge Temsil Kurulu)	1	(K7)
7-Karadeniz Teknik Üniversitesi	3	(K8), (K9) ve (K10)
8-Trabzon Üniversitesi	2	(K11) ve (K12)
9-Turizm İşletmeleri- Seyahat Acentesi, Gorgen Turizm	1	(K13)
10-Uzungöl Turizmciler Derneği	1	(K14)
11-Turizm Çalışanı	1	(K15)

³⁰ Küçükbaşçı, 2019; Kılıç, 2020.

³¹ Creswell, 2021: 81-82.

2.2. Veri Toplama Aracı

Araştırma kapsamında Uzungöl'de sürdürülebilir turizm yönetimi anlayışının ortaya konulmasına yönelik paydaşlarla görüşme gerçekleştirilmiştir. Yarı yapılandırılmış olarak yapılan bu görüşmede konu kapsamında sürdürülebilir turizm yönetimine ilişkin için 3 temel soru geliştirilmiştir. Bu sorular Kapera, Boukas ve Ziakas, Tosun, Byrd 'nin yapmış olduğu araştırmalar değerlendirilerek geliştirilmiştir.³² Oluşturulan soruların araştırma amacına uygunluğunun ve yeterliliğinin tespit edilmesi için uzman görüşü alınmıştır. Bu kapsamda sorular turizm doktor unvanına sahip üç akademisyene gönderilmiştir ve akademisyenlerden soruların değerlendirilmesi istenmiştir. Akademisyenlerden yapılan geri dönüşler sonrasında gerekli düzenlemeler yapılarak sorulara son hali verilmiştir.

2.3. Güvenilirlik ve Geçerlilik

Araştırmada güvenilirlik ve geçerlilik konusu Guba³³ ve Guba ve Lincoln'un³⁴ nicel araştırmalarda kullanılan iç geçerlilik, dış geçerlilik, güvenilirlik ve nesnellik terimleri yerine inandırıcılık, aktarılabilirlik, tutarlılık ve teyit edilebilirlik olarak önerdiği dört benzer terime³⁵ göre ele alınmıştır.

Bu araştırmada nitel araştırmanın inandırıcılığını artırabilmek için görüşmede katılımcılarla yeterli düzeyde etkileşim gerçekleştirilmiş ve derinlemesine veri toplanması sağlanmıştır. Araştırmada aktarılabilirliği sağlayabilmek için amaca yönelik örneklem belirlenmiştir. Diğer taraftan araştırmada katılımcılara ait demografik bilgiler, kodlar, doğrudan alıntılar ve araştırmaya ait süreç belirtilerek aktarılabilirliğin sağlanması amaçlanmıştır. Tutarlılığın sağlanmasına yönelik konuya ilişkin temalar, kategoriler ve kodlar ortaya çıkarılmış ve belirli bir yapı oluşturulup tüm parametreleri ile sonuçlar ortaya koyulmuştur. Diğer taraftan konuya ilişkin çeşitli veri kaynaklarının kullanımı ile tutarlılık tekrar gözden geçirilmiştir. Araştırmada teyit edilebilirlik için elde edilen ham veriler analiz edilerek temalar, kategoriler ve kodlar oluşturulmuş ve bulgular şeklinde ortaya konulmuştur. Araştırmanın onaylanabilirliğini gösterebilmek için bulgularda araştırmacının ön yargıları veya görüşleri yerine katılımcılara ait ifadeler (alıntılara) yer verilmiştir. Nitekim yapılan bu araştırmada güvenilirliğin ve geçerliliğin sağlanmış olduğu anlaşılmıştır.

2.4. Verilerin Toplama Süreci ve Analizi

Araştırmanın nitel yöntemi ile Uzungöl'de paydaşların sürdürülebilir turizm yönetimi anlayışına yönelik görüşlerinin belirlenmesi için görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Trabzon'da bulunan turizmle ilişkili ve Uzungöl bölgesinde turizm faaliyetleri hakkında bilgiye sahip 15 katılımcı ile görüşülmüştür. Görüşmeler gerçekleştirirken görüşme yapılan katılımcılara belirlenen diğer bölge paydaşlarında kimlerin araştırma konusuna hakkında bilgi sahibi olabileceği sorulmuştur. Bu sayede doğru bireylere ulaşım sağlanarak daha dikkatli bir örneklem sayısı ve seçimi gerçekleştirilmiştir. Yüz yüze gerçekleştirilen bu görüşmelerde katılımcıların kendilerini özgürce ifade etmelerine izin verilmiştir. Yapılan görüşmeler 10 ile 49 dakika arasında sürmüş ve katılımcıların izni doğrultusunda ses kayıt cihazı ile kaydedilmiştir. Elde edilen ses kayıt dosyaları ise Speechnotes uygulaması ve sesin yazıya dökülmesi için hizmet veren Voicedocs internet sitesi kullanılarak deşifre edilmiştir. Ayrıca ses kayıtlarının yazıya dökümünü doğrulamak amacıyla yazılı metin ile ses kayıtları karşılaştırılarak görüşmeye ait metinler teyit edilmiş, analizde kullanılmak amacıyla kaydedilmiştir.

Araştırmada görüşme ile elde edilen verilerin analizinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Betimsel analiz ile elde edilen veriler daha önce belirlenmiş veya araştırma soruları kapsa-

³² Kapera, 2008; Boukas ve Ziakas, 2016; Tosun, 2001; Byrd, 2007.

³³ Guba, 1981.

³⁴ Guba ve Lincoln, 1982.

³⁵ Guba ve Lincoln, 1982: 376.

mında ortaya konulmuş boyutlara göre özetlenmekte ve yorumlanmaktadır. Bulguların yorumlanmış bir şekilde okuyucuya sunulabilmesi amacıyla sık sık doğrudan alıntılardan yararlanılmaktadır. Yapılan betimlemeler açıklanır, yorumlanır ve neden-sonuç ilişkileri irdelenerek birtakım sonuçlara ulaşılmaktadır.³⁶ Araştırmada analize başlamadan önce elde edilen ham veriler ilk etapta el ile incelenmiş ve analiz edilerek kodlar ortaya çıkarılmıştır. Daha sonra kodlara ilişkin sıklıklar ortaya konulmuş ve kontrolleri yapılmıştır. İlk etapta yapılan analiz sonrasında ham veriler, nitel ve karma yöntem verileri, metin ve multimedya analizi için tasarlanmış MAXQDA 2020 adlı programa yüklenerek bir kez daha kodlar ve sıklıklara ilişkin veriler belirlenmiştir. Ortaya koyulan kodlara ilişkin katılımcı görüşlerini doğrudan yansıtabilmek için alıntılara yer verilmiştir.

Diğer taraftan araştırmada Uzungöl'ün gelişiminin ortaya koyulabilmesi açısından araştırmacı tarafından elde edilen bölgenin görselleri de kullanılmıştır. Elde edilen görseller üzerinden Uzungöl'ün betimlemesi yapılarak konunun daha iyi anlaşılacağı düşünülmüştür. 1980 yılı öncesi ile 2021 yılına ait görseller kullanılarak konunun daha derinlemesine incelenmesine olanak sağlanmıştır.

3. Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde ilk olarak çalışma alanına ait bulgulara yer verilmiştir. Araştırmaya ilişkin soruların cevap bulabilmesi açısından ilk olarak Uzungöl'ün gelişimini ortaya koyan eski ve yeni görsellere ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Sonrasında paydaşların sürdürülebilir turizm yönetimi anlayışına ilişkin görüşlerine yönelik bulgular yer almaktadır.

3.1. Çalışma Alanına İlişkin Bulgular

Uzungöl, Doğu Karadeniz Bölgesi'nde Trabzon İli Çaykara ilçesine bağlı bir mahalledir. Yamaçlardan kayan kütlelerin vadiyi kapatması sonucu oluşmuş bir kayaç gölü olan Uzungöl, Çaykara ilçesi sınırı dahilinde Haldizen Dağları'nın kuzey eteklerinden çıkan Haldizen Deresi üzerindedir. Göle kıyısı olması sebebiyle bölgenin ismi de Uzungöl olarak adlandırılmaktadır. Çalışma alanının nasıl gelişim gösterdiğini anlayabilmek amacıyla bölgenin eski ve yeni resimlerine yer verilmiştir. 1980 öncesine ait olan fotoğraf incelendiğinde bölgenin doğallığının bozulmadığı, betonlaşmanın ve görüntü kirliliğinin olmadığı ve göl çevresinde çok az sayıda yöresel yapının olduğu belirtilebilir.

Foto. 1. 1980 yılı öncesine ait Uzungöl'e ait bir kare (anonim)

³⁶ Yıldırım ve Şimşek, 2006: 224.

Ancak Foto. 2.'ye bakıldığında 2021 yılında Uzungöl'de yapılaşmanın oldukça arttığı, göl çevresinde betonlaşmanın görüldüğü ve doğal görünümünden iyice uzaklaşıp görüntü kirliliğinin de oluştuğu söylenebilir. Diğer taraftan bölge için önemli olan göl kaynağı ve gölü ulaşan akarsu yollarında da betonlaşma yaşandığı ve yapay bir göl görüntüsüne büründüğü ifade edilebilir.

Foto. 2. 2021 yılında Uzungöl'den bir görünüm (Görüntü araştırmacı tarafından çekilmiştir)

Tablo 2. incelendiğinde Uzungöl'de sürdürülebilir gelişimin sağlanması ve bölgenin korunabilmesi adına çeşitli statüleri aldığı görülebilmektedir. Nitekim 1980 yıllar ve öncesinde yapılaşmanın oldukça az ve daha doğal bir alan olan Uzungöl'de özellikle turizmin teşvik edildiği 80'li yıllardan sonra ağırlıklı olarak turizm tesislerinin kurulumu ve bölge halkının ikincil konut olarak kullanabileceği yapılaşma sebebiyle bölgede 2020'li yıllara kadar büyük bir gelişim içerisine girmiştir.

Tablo 2. Uzungöl'ün gelişimine ve korunmasına yönelik resmi düzenlemeler³⁷

Verilen Statü	İlan Tarihi
Tabiat Parkı	13.11.1989
Turizm Merkezi	05.03.1990
Doğal Sit Alanı	04.12.1998
Özel Çevre Koruma Bölgesi	07.01.2004

Özel çevre koruma bölgesi ilan edildiği 2004 yılına kadar destinasyonda yapılan tesis ve konut sayısı hızla artış göstererek plansız şehirleşme ortaya çıkmıştır. Özellikle göl havzasındaki yapılaşma %125 artarak çevresel tahribat oldukça yüksek düzeye ulaşmıştır³⁸. Yapılaşmanın yanı sıra diğer çevresel sorunların ortaya çıkması sorunların dile getirilmesinde en önemli sebepler olarak ortaya çıkmaktadır. Turizmin çevresel etkilerinin yanında sosyokültürel ve ekonomik etkilerinin de ortaya çıkması sonrasında bölgenin koruma statülerine rağmen sürdürülebilir turizm anlayışına sahip olup olmadığı sorgulanmıştır. Bu kapsamda bölge paydaşlarının Uzungöl'de sürdürülebilir turizm yönetimi anlayışına ilişkin görüşlerine yönelik bulgulara yer verilmiştir.

³⁷ Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2013; Resmi Gazete, 1990; Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2013: 13; Resmi Gazete, 2004.

³⁸ Barakazı, 2023: 8.

3.2. Araştırmaya Katılan Paydaşların Uzungöl'de Sürdürülebilir Turizm Yönetimi Anlayışına İlişkin Görüşlerine Yönelik Bulgular

Araştırmada elde edilen verilerin analizi gerçekleştirildikten sonra temalar, kategoriler ve kodlar ortaya koyulmuştur. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda bulunan sürdürülebilir turizm yönetimi anlayışına yönelik 3 soru katılımcılara yöneltilmiştir. Bu kapsamda “uzun dönemli planlama”, “turizm stratejilerinin başarısı” ve “yerel halk önceliği” gibi kategorileri irdeleyen sorular katılımcılara iletilmiştir. Bununla birlikte yarı yapılandırılmış görüşme olması dolayısıyla konuya ilişkin “ortak yönetim” kategorisi de eklenerek katılımcılardan değerlendirilmesi istenmiştir. Belirtilen kategoriler altında verilerin analizi yapılmış ve analize ilişkin sonuçlar ortaya koyulmuştur.

Araştırmada katılımcılara “Uzungöl'de turizm yatırımları gelişime açık ve ağırlıklı olarak uzun dönemli planlanmakta mıdır?” sorusu yöneltilmiştir. Bu kapsamda katılımcılardan elde edilen verilerin analizi aşağıda verilmiştir.

Tablo 3. Uzungöl'de turizm yatırımlarının ağırlıklı olarak uzun dönemli planlamasına ilişkin bulgular

Kodlar	Katılımcı Sayısı	Katılımcılar
Turizm yatırımlarında uzun dönemli planlama vardır	0	-
Turizmin yatırımlarında uzun dönemli planlama yoktur	15	(K1), (K2), (K3), (K4), (K5), (K6), (K7), (K8), (K9), (K10), (K11), (K12), (K13), (K14), (K15)

Tablo 3 incelendiğinde Uzungöl'de turizm yatırımlarının uzun dönemli planlanıp planlanmadığı sorusuna katılımcıların hepsi olumsuz bir görüşe sahip oldukları görülmüştür. Katılımcıların Uzungöl'de uzun dönemli planlamaya yönelik görüşlerini şu şekilde belirtmiştir:

K4: “Başlangıçta plansız başlanan Uzungöl hikayesi gelişmede gelişme sürecinde dönüşüm üzerine bir eğilme gerçekleşmiş sonuç kısmında yani günümüzde de çok ciddi yani Ayder'de yapılan dönüşüm gibi bir dönüşümü bir planlamanın konuşulduğu bir alan haline gelmiş durumda. Yani uzun dönemli planlama yapılarak Uzungöl'de harekete başlanmamış onu net şekilde söyleyebiliriz. Zamanla işte yani elimizdeki nasıl söyleyelim elimizdeki bu olumsuz durumu nasıl dönüştürebiliriz nasıl mevcut durumunu içerisinden maksimum kârla çıkılabilir en az zararla çıkılabilir şeklinde bir yaklaşım söz konusu yani bir plan mantığıyla hiçbir zaman bakılmamış zaten birçok yerde de öyle ülkemizde.”

K8: “Asla ve asla düşünmüyorum. Türkiye'de hiçbir turizm planı, uzun dönemli planlanmaz dank diye bir şey koyarlar ortaya. Özellikle turizmde dünyanın hiçbir gelişmekte olan ülkelerinde gerekli düzenlemelere gerekli o donanıma sahip planlama yapılamıyor. Yani plan yapma kültüründe bir eksiklik var zaten, planı uygulama konusunda da zaten çok ciddi eksiklikler onu söylemiş olayım.”

K3: “Bak tam bunun içindeyim biz bunu Uzungöl'de biz kaç yılından beri inanır mısınız? Ben Korumu Kurulu Müdürüyüm, ilk o zamanda kaç senesinde 98'den beri plan yapılmaya çalışıyor bir türlü planlanamıyor. Çünkü nasıl bir plan yapılıyor yok yola müdahale ettiği planı iptal ediyor. Bir şekilde bir şey ya hep bir plansızlık var. Uzun dönemli plan yapılmaya çalışıyor ama neyse onu bir şekilde vatandaş mahkeme kararı ile iptal ettiriyor yani. Yani o planlama bu sefer şeye geçemiyor, uygulamaya geçemiyor. Bu sefer kaçak yapılaşmalar başlıyor. Turizmde bu sefer onda şey yapıyor. Kısa vadeliye dönmüş oluyor ve çözülüyor yani bu da aslında. İnsanlığımızın işte diyorum ya bir anda parayı orada turizmden para gelir elde edeceğim diye hemen oraları sahiplendiği şey yapıyor. Sonra plan geldiğinde onu kabul etmiyor yani çok şey değil bence.”

K5: “Uzungöl'de bir planlama yok, net söyleyebilirim. Ama Uzungöl'de öncelik planlama değil hep işte mevcut şey koruma. Herkes bir yandan yaparken bir yandan tesisini korumaya düşündü. Hani çünkü bir anlamda devletin tehdidi vardı yani bakın yanlış yapıyorsunuz ve yıkılabilir korkusu vardı ama her şey rağmen yapılıyordu çünkü devlet affediciydi yani gibisinden. Dolayısıyla bir planlamadan bahsedilemez.”

Araştırmada katılımcılara “Uzungöl’de çevre dostu ve bölge temelli politika oluşturması gerektiren turizm stratejileri başarılı olmakta mıdır?” sorusu yöneltmiştir. Bu kapsamda katılımcılardan elde edilen verilerin analizi aşağıda verilmiştir.

Tablo 4. Uzungöl’de turizm stratejilerin başarısına ilişkin bulgular

Kodlar	Katılımcı Sayısı	Katılımcılar
Turizm stratejilerinde başarı vardır	0	-
Turizm stratejilerinde başarı yoktur	15	(K1), (K2), (K3), (K4), (K5), (K6), (K7), (K8), (K9), (K10), (K11), (K12), (K13), (K14), (K15)

Tablo 4 incelendiğinde Uzungöl’de çevre dostu ve bölge temelli politika oluşturması gerektiren turizm stratejilerinin başarılı olup olmadığı sorusuna katılımcıların hepsi olumsuz bir görüşe sahip oldukları görülmüştür. Katılımcıların Uzungöl’de turizm stratejilerinin başarısına yönelik görüşlerini şu şekilde belirtmiştir:

K8: “Eee yani hiçbir şekilde başarılı olmadığı ortadadır. Sebebi eski fotoğrafla şimdiki haline bakmakta zaten görülmektedir. Yani sebep sonuç ilişkisine baktığımız zaman eğer uzun yani dönemli turizm politikası üstteki yani plan vardı ağırlıklı uzun dönemli planlama, planlama öyle olsaydı böyle olur muydu? Yani? Planlanmadığım da göstergesi ve böyle bir turizm stratejisinin başarılı olmadığı da kaldı ki şimdi bak politikadan bahsediyor strateji bunlar hep yanaşık olarak da sıralaması vardır tamam mı yani? O yüzden bunları böyle sadece asla politikalar uygulanmasını yapan daha alt yaşlı kabul ama şeyleri diyelim ki adımları. Eee bu turizm stratejilerinden biz de stratejik turizm planı falan yapıyor ama bu da tamamen göstermelik.”

K9: “Şu anda değil, yani şu anda çevre dostu bölge temelli politika oluşturması gereken bir turizm stratejisi mutlaka var ki bir kentsel dönüşüm orada düşünüyor, arzu ediliyor. Yeni bir planlama modeli üzerinde belki birtakım değerlendirmeler yapılıyor. Şu anda çok başarılı olduğunu düşünmüyorum. Yani mevcut hali ile de orada olması gerekenden daha fazla miktarda bir yapılaşmanın varlığından bahsedebiliriz. Dolayısıyla bu miktardaki bir potansiyel dahi orada en azından çevre kirliliği ile ilgili bir sorunun asla bitmeyeceği anlamına gelir. Çünkü hani kentsel yaşam oraya taşıdığımızda çöp. En basitinden bu olgu dolayısıyla turizm stratejisi açısından doğru yapılanmanın orada ekoloji temelli bir turizm felsefesinin benimsenmesi olduğunu da ben doğru olacağını düşünüyorum. Yani bu sorun ortadan kalkar ama kentsel yaşamı da taşıyan bir turizm anlayışıyla, yüksek yatak kapasitesi ile daha fazla turist buraya gelmesini sağlayacak bir düşünceyle modernizasyonu ön plana çıkararak, yapılaşmayla ya da yapılan binaların kalitesi ile turizmin eşdeğer tutulduğu bir anlayışla maalesef doğa temelli ya da çevre dostu bir turizm faaliyetinin icra edilmesi çok mümkün olmayabilir. Orada geleneksel yaşamı örnekleyecek, geleneksel yaşamdan uzaklaşmayacak kırsal modeli ele alıp kırsal kalkınmaya yönelik bir turizm potansiyelinin teşvik edilmesi gerekir diye düşünüyorum.”

K10: “Yürütülen politika şu anda insanın oraya gelsin politikası doğrusu bu bana göre doğru bir yaklaşım ve strateji değil dediğim gibi stratejinin doğru olabilmesi için turizmin 12 aya yayılması lazım ve insanları belli bir noktaya toplamayacaksınız yine insanları doğanın bütün alanlarına yaymanız lazım ve çeşitlilik getirmeniz lazım yani insanların çoğu şu anda Karadeniz’e gelme sebebi yeşil göreyim biraz dinleneyim bakıyorsunuz yani turizm böyle değil yeşil gördüğü 2 gün yada 3 gün gördün sonrasında. Ne bileyim ya bir kayak tesisi kuracaksınız ya da doğadaki bitkilerin önemini anlatan endemik bitkileri anlatan uzmanlar getirip tetkikler yapacaksınız. Bisiklet yolları yapacaksınız yani aklıma gelmeyen bir sürü turizm faaliyeti var. Dolayısıyla bunların gerçekleştirilmesi lazım. Tabi bizde hepsi şu var biz yapalım para kazanmaya başlayalım. Bizim bazı projelerimizde özellikle özel şirketlerle yaptığımız projelerde bildiğimizi için söylüyoruz bakış açıları şu işte hocam proje yapalım bunu ne zaman paraya dönüştürüyoruz ya. Bakış açısı bu. Dolayısıyla insanlara doğruyu öğretmeniz lazım. Yani bu insanlar bilmeyebilir çünkü yatırım yapacaklar para kazanacaklar. Stratejiyi onlar geliştiremeyebilir, sabretmeyi öğreteceksiniz, uzun vadeli iş planı yapacaksınız ve bunları o insanlara inandıracaksınız ve katacaksınız ona katılımı olmadan bunu yapma şansınız yok.”

K12: “Şu anda Uzungöl’ün fotoğrafına baktığı da başarı olmadığını görüyorsunuz zaten. Maalesef yani şu meşhur fotoğraf 20 sene öncesi ve 20 sene sonrası işte 1980’lerde çekilmiş sanırım. Biraz 90’lar da tabii o fotoğraflar da biraz oynanmış ama maalesef yüzde 90 da olsa gerçeği gösteriyor. Bu fotoğraf ortada. Varsa başarısızlıktan bahsedilir başarıda ziyade. Yani o stratejinin başarılı olmasından ziyade o stratejiler uygulandı mı ki düşüncesi oluşturuyor bende açıkçası.”

K4: “Çevre dostu ve bölge temelli şimdi bölge temelli olmazsa olmaz zaten ama çevre dostu kısmı biraz göz ardı ediliyor açıkçası bunu açıkça ifade etmek istiyorum. Yani kış turizminde biz özel çevre koruma alanı ilan edilmiş bir yere şunu yaparsak ya da şurada bir göl var ya da bunun etrafına bunu yaparsak ekonomik getirisi çok daha fazla yüksek olur yatırımcıyı çok daha kolay çekebiliriz. Alternatif birkaç alan oluşturarak öneriler hazırlandı bu öneriler hazırlanırken çevre ne kadar dikkate alındı dersiniz çevre ikinci aşamada düşünülüyor yani. Gelişmekte olan ülkelerdeki temel sorunlardan birisi de bu yani vatandaş kendi arazisinde ya da kendini yükümü altında düşündüğü yerleri tabiri caizse talan ederken bizde önerilerimizde açıkçası vatandaşın girmedığı devletin hüküm ve tasarrufu altında olan hazine arazileri, yaylalar buraların değerlendirmesi noktasında öneriler getirdik. Belki biraz da alanın arazinin verdiği kısıttan dolayı değilse yani biz de daha olgun yerlere öneriler oturtmak isterdik ancak bizim düşünebileceğiniz yerlerin neredeyse tamamı vatandaş tarafından zaten ele geçirilmiş diyelim yani kullanılıyor. Başarı konusu var başarıyı cevaplamadım stratejilerin başarılı olduğunu düşünüyor musunuz stratejilerin var olduğunu düşünmediğim için başarılı da değiller diyorum.”

Araştırmada katılımcılara “Uzungöl’de bölge yönetimi, bölgeye ilişkin alınan kararlarda önceliği yerel halka vermekte midir?” sorusu yöneltilmiştir. Bu kapsamda katılımcılardan elde edilen verilerin analizi aşağıda verilmiştir.

Tablo 5. Uzungöl’de bölgeye ilişkin kararlarda yerel halk önceliğine ilişkin bulgular

Kodlar	Katılımcı Sayısı	Katılımcılar
Yerel halk önceliği vardır	7	(K1), (K2), (K4), (K6), (K9), (K12), (K13)
Yerel halk önceliği yoktur	8	(K3), (K5), (K7), (K8), (K10), (K11), (K14), (K15)

Tablo 5 incelendiğinde Uzungöl’de bölge yönetiminin kararlarında önceliği yerel halka verip vermediği sorusuna katılımcıların 7’si olumlu görüş bildirirken 8’i olumsuz bir görüşe sahip olduğu görülmüştür. Katılımcıların Uzungöl’de yerel halka önceliğine ilişkin görüşlerini şu şekilde belirtmiştir:

K2: “Plan dahili içerisinde yapılacak olan bir şey varsa veya sosyal faaliyet açısından yapılacak olan bir kültürel aktivite varsa e bunu tabii buradaki derneklerle beraber halkla beraber istişare yapıp hayata geçiriyoruz yani. İş böyle nihayetinde son buluyor. Yoksa oradaki mevcut adli işletmeleri sivil toplum örgütlerini yok sayma şansınız yok bu hiçbir belediyede yok. Hiçbir böyle turizm alanlarında olan böyle bi olmaz yani. Bunu yapamazsınız zaten. Başaramazsınız mümkün değil. Çünkü halkı karşınıza alıp bir yatırım yapma söz konusu değil. Eh dolayısıyla topyekûn bir şekilde geleceği Uzungöl’ün geleceği için bunlarla görüşüyoruz tabii görüşüyoruz.”

K4: “Evet Uzungöl’de dokunuşlar oldu bunları yaparken yerel halka öncelik verildi mi ya acaba bunlar ne düşünür bizi niye bunu yapıyoruz şeklinde katılımcı bir süreç mi işletildi ben o süreci takip edemedim ama yapılanlardan çok da olumsuz bir şey çıktığı görülmemiş yani. Belediye oraya bir macera parkı oyun alanı yaptığı zaman sonuçta yerel halk da bunu hem kullanıcı hem de bundan bir çekimini arttırdığı için ekonomik getirisi daha fazla oluyor yani daha fazla turist geliyor gelen turist daha fazla zaman geçiriyor. Buna sebep belki konaklama oranları artıyor belki kafelerdeki gelir artıyor gibi olumlu etkilerini görmüş oluruz ama bu katılımcılık konusuna daha genel bir değerlendirme yapmak gerekir yani bu Uzungöl’e matuf yani sırf Uzungöl’deki mevcut durum böyle olduğu için insanların fikirleri sorulmadı insanlar fikirleri alınarak değil de şahsi kanaatim genellikle bizim idare sistemimizdeki düzen Uzungöl için de geçerli. Yani ne bir ayrıcalık yapılmış merkez tarafından ne de göz ardı edilmiş. Şahsi kanaatim bu yönde.”

K7: “Tabii şimdiye kadar hani genel oradaki yönetim, Uzungöl’de belediye var. Onun dışında Trabzon Büyükşehir Belediyesi de var Uzungöl Belediyesi ile tabii çok ufak bir yer arası herkese iç içe. Şimdiye kadar görüntü o ki yerel halk öncelikle beraber bir taraftan her gelen turistin ihtiyaçlarını

önceliklerini düşünerek ilerlenmiş. Sorun bu yıkımlar başladı zaman yaşandı. İnsanların Uzungöl'deki yerel yönetimi Uzungöl Belediyesi'ne aşağıda Çaykara Belediyesi'ne tepkiler oldu. Hani bizi zamanda niye engellemediniz, niye müsaade ettiniz bu işletmeleri yaptık diye. Böyle karşılıklı birbirlerinin yerel halktan, belediye belediyelerin işletmecilere bir suçlama söz konusu oldu. Az önce de dediğim gibi bunun geniş planda bir yukarıdan biraz daha devlet gücü ile orta ve uzun vadeli planlanması gerekiyor. Yerine bıraktığımızda bu sıkıntılar ortaya çıkıyor. En ufak yeri olan oradaki belediye her seçim döneminde olabilir. Hani yöredeki halkı da kırmamak, kendi mevcudiyetini devam ettirmek anlamında bazı ödüllere vermiş olabilir. Önümüzdeki dönemlerde de bu olumsuzluklar yaşanabilir. Onun için köşeli bir çerçeve ile beraber hatları belirlemek gerekiyor.”

K10: “Yani bu çok net söyleyebileceğim bir şey değil ama hani benim kişisel görüşüm olarak düşünmüyorum. Yani her yerde olduğu gibi en çok ön plana çıkan belirli insanlar vardır. Ya bunda da siyasi olarak arkasına birilerini almış insanlar vardır veya maddi olarak zaten güçlü olan insanlar vardır. Bunlar kendilerince alanda mevcut pastadan daha fazla pay almayı düşünürler. Dolayısıyla yerel halka dediğiniz zaman bu gelirin tabana yayılması lazım. Herkes bundan istifade ederse insanlar mutlu olacaktır. Ama bakıyoruz ki yani gidiyorsun Uzungöl'e kardeşi benim bir yere otel açmış, karşısına başka kardeş başka bir otel açmış. Yani belli başlı kişiler alanı parsellemeye devam etmişler. Dolayısıyla yani bunda mevcut pastanın tabana yayılma olduğunu ben çok düşünmüyorum.”

K15: “Yönetimin kararları öncelikle yerel halka vermesi söz konusu bile değildir, çünkü bölge malesef sosyokültürel anlayışa sahip değildir. Yönetici, bürokrasi ve belki bir iki eski ve yerli işletme sahibinin katılımıyla kararların alındığını düşünüyorum.”

Diğer taraftan araştırmada sorulması gerekli görülen diğer bir soru “ortak yönetim” üzerinedir. Araştırmada katılımcılara “Uzungöl'de paydaşların koordinasyonuna dayalı ortak yönetim uygulanmakta mıdır?” sorusu yöneltilmiştir. Bu kapsamda katılımcılardan elde edilen verilerin analizi aşağıda verilmiştir.

Tablo 6. Uzungöl'de paydaşların ortak yönetimine ilişkin bulgular

Kodlar	Katılımcı Sayısı	Katılımcılar
Bölgede paydaşların ortak yönetim vardır	0	-
Bölgede paydaşların ortak yönetim yoktur	15	(K1), (K2), (K3), (K4), (K5), (K6), (K7), (K8), (K9), (K10), (K11), (K12), (K13), (K14), (K15)

Tablo 6 incelendiğinde Uzungöl'de paydaşların ortak yönetimin yapılıp yapılmadığı sorusuna katılımcıların tamamının olumsuz bir görüşe sahip oldukları görülmüştür. Katılımcıların Uzungöl'de paydaşların ortak yönetime ilişkin görüşlerini şu şekilde belirtmiştir:

K5: “Uzungöl'de ortak yönetim olduğu söylenemez. Çünkü Uzungöl'ü tek elden kim yönetecek tek elden yönetmekten kasıt bu bir örgütlenme modeli olabilir mi? Zaten şu an deniyor örgütlenme mesela Uzungöl çarşı çevresinde yapılsa sadece örgütlenebilir kurumlar arasında bir koordinasyon bile olsa bugün DOKA bugün oraya bir planlama yapsa DOKA mevzuatı gereği eğer bunu zorunlu tutmadığı takdirde kim yapacak? Şimdi sizlere çevre düzeni planı da yapsanız, siz oraya yeni bir konsept planı da yapsanız, bir imar planı da yapsanız bunun aşındırıldığı aşikâr çünkü bir yerde koptu orada artık geri döndürülemez şekilde koptu. Eğer gerçekten devletin yıktığını görürse belki dur diyebilir diye. O noktada biz de mesela turizmden sorumlu kim İl Kültür Turizm Müdürlüklere ama kaynakları yoktur ne tanıtım için ne de planlama için kaynağı ve gücü yoktur. Peki o zaman Milli parklar kendi başına bir şey yapar, Orman kendi başına bir şey yapar, DOKA, Valilik, Büyükşehir Belediyesi gibi iki büyük şeyi yapar, yapar yapar. Şu hiç kimsenin birbirine sormak gibi bir inisiyatifi yok böyle bir niyetimi yok, teveccüh yok.”

K7: “Ortak yönetimde sıkıntılar var ama artık Uzungöl'le ilgili yapılacak olan planlamanın son adının koyulması gerekiyor ki bununla ilgili olarak da bu yılın başlarında Çevre ve Şehircilik Bakanlığımızın sunmuş olduğu bir proje vardı. Bunla ilgili biz görüş bildirdik. Mutlaka yerelindeki ikamet eden yerli halkın ve yereldeki işletmelerin görüşlerini alması gerekiyor. Bu proje esnası ve sonrasında onların durumları ne olacak, aynı yerlerini evlerini işletmelerini koruyabilecekler mi,

bunun da mutlaka aydınlatılması gerekiyor diye ifade ettik. Projenin uygulama bacağı da en büyük paydaş Trabzon Büyükşehir Belediyesi olacak. Dolayısıyla bundan sonraki sürecin Büyükşehir Belediyesi'nin yerel yönetim ve bölgedeki işletmelerin vatandaşlarla beraber ortak akılla beraber ilerlenmesi gerekiyor. Tabi burada mutlaka bölge turizm üzerinde fikirleri alması gerekiyor. Tecrübelerinden yararlanması gerekiyor”

K2: “Uzungöl'ü farklı bir şekilde aslında masaya yatırmak lazım. Bu ilçe belediyesinin veya büyükşehir belediyesinin aslında altından kalkacağı bir durum değil. Bakanlığın bakanlığa bağlı Uzungöl'ün Uzungöl'e bağlı bütün paydaşların Ormanıdır, Devlet Su İşleri'dir veya işte Belediyelerdir, Kültür Turizm Bakanlığı'dır, Çevre Bakanlığıdır. Bir sürü dört beş tane paydaşın olduğu bir kurulla beraber aslında Uzungöl'ü geleceğe taşımak lazım yani. Ancak bu şekilde bir strateji belirlersin. Yoksa kimse hiçbir kurumun, hiçbir kendi başına gerek belediye olsun gerek bakanlık olsun bu konuda atacağı bir adım yok. Çünkü bütün kurumlar birbirine bağlantılı olduğu için bir araya gelip bu turizm stratejisini etkileyen etkenleri masaya yatırıp bunların neden olan sorunları çözüp önümüzdeki yıllara yaymak lazım ve bu sorunları gidermek lazım.”

Sonuç ve Tartışma

Sürdürülebilir turizm iki yönlü bir koşulun yerine getirilmesi anlamına gelmektedir. Bir tarafta yerel, doğal ve insan yapımı kaynakların sürdürülebilir kullanımı göz önüne alınırken diğer tarafta ve aynı zamanda yerli halk (ev sahibi olarak) ve ziyaretçiler (misafir olarak) arasındaki kullanımları üzerindeki çatışma maliyetlerinin en aza indirilmesi hedeflenmektedir.³⁹ Sürdürülebilir turizm bu anlamda kaynak kullanım yolu, uzun vadeli sosyal refahın minimum çatışma maliyetleriyle maksimize edilmesiyle sürdürülmesi anlayışıdır.⁴⁰ Bu kapsamda Uzungöl destinasyonunda turizmin gelişiminin bir sonucu olarak ortaya çıkan problemlerin çözümüne ilişkin bölge paydaşlarının görüşlerini dikkate alan sürdürülebilir turizm anlayışına dayalı bir turizm gelişiminin önemli ve gerekli olduğu görülmektedir. Bu kapsamda paydaşlarla yapılan görüşmelerde “turizm yatırımlarının uzun dönemli planlanması”, “çevre dostu ve bölge temelli turizm stratejilerinin başarı durumu”, “yerli halk önceliği” ve “ortak yönetim” konularına ilişkin görüşlerinin olumsuz olduğu ve Uzungöl'de sürdürülebilir bir yönetim anlayışının olmadığı görülmektedir.

Sürdürülebilir turizm yönetimi anlayışı kapsamında uzun dönemli planlamalar destinasyon ve turizm açısından en önemli unsurlardan biri olduğu belirtilebilir. Turizm planlamaları, belirlenen siyasi hedeflere göre destinasyonlardaki gelişmeyi organize ve kontrol etmek için kamu tarafından tasarlanan düzenli bir operasyonlar ve eylemler dizisidir.⁴¹ Tosun, gelişmiş ülkelerde turizm geliştirme planlamasına yönelik yaklaşımların sürdürülebilir turizm gelişimi için olmazsa olmaz kapsamlı, bütünlük ve çevreye duyarlı olduklarını vurgulayarak gelişmekte olan ülkelerde de sürdürülebilir turizm gelişimine ulaşabilmek için bu yaklaşımların gerekli olduğunu belirtmektedir.⁴² Uzungöl'de paydaşlar turizm yatırımlarına ilişkin uzun dönemli planlamalar yerine daha kısa vadeli planların tercih edildiğini belirtmiştir. Artan yüksek orandaki turistik talebin karşılanabilmesi amacıyla Uzungöl'deki turizm yatırımlarının daha kısa vadeli planlanmasındaki en önemli neden olduğu düşünülmektedir. Nitekim bölgede konaklama, yeme-içme gereksinimlerinin karşılanması için tesis kurulumu gerçekleştirilmekte ve altyapı hizmetleri sunulmaktadır. Bu durum turizm yatırımları için uzun dönemli planlamaların yapılmasını engellemektedir. Haywood ve Pigram destinasyon yaşam döngüsünün ilk aşamalarında planlamalara ilişkin başarının genellikle uzun vadeli olma yönünde bir görüşteyken sonraki aşamalarda özellikle destinasyon düşüştüğü uzun vadeli planlamaların uygulanmasının zor ve maliyetli olacağını belirtmiştir.⁴³ Bu kapsamda ele alındığında Uzungöl'de turizm

³⁹ Bimonte ve Punzo, 2011: 95.

⁴⁰ Bimonte ve Punzo, 2011: 101.

⁴¹ Mason, 2003.

⁴² Tosun, 2001.

⁴³ Haywood, 1990; Pigram, 1992.

yatırımlarına ilişkin uzun vadeli planlamaların yapılması ve uygulanmasının zor olacağını söylemek mümkündür.

Sürdürülebilir turizm yönetimi anlayışında turizm stratejilerinin uygulanması ve başarı durumunun belirlenmesi önemlidir. Türkiye’de 2007 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından Turizm Stratejileri yayımlanmış ve destinasyonların sürdürülebilirlik perspektifi içinde planlanması, kaliteli çevrelerin oluşturulması ve turizmin sürdürülebilir çevre politikaları ile desteklenmesi gerektiği belirtilmiştir.⁴⁴ Araştırma kapsamında bölgede çevre dostu ve bölge temelli turizm stratejilerinin başarılı olma durumuna ilişkin paydaş görüşlerinin olumsuz olduğu görülmüştür. Lane tüm başarılı işletmeler ve bölgelerin dikkatlice hazırlanmış iş planları ve stratejilere göre geliştiklerini belirterek sürdürülebilir turizm stratejilerinin talepleri uzlaştıran savurgan yatırımları ve çabaların tekrarını önleyen ve özel başarının elde edilebileceği niş pazarları araştırmayı ve aramayı amaçlaması gerektiğini vurgulamaktadır.⁴⁵ Nitekim Uzungöl’ün sürdürülebilir turizm gelişimini sağlamaya ilişkin statülere sahip ve bölgeye ilişkin koruma politikaları belirlenmiş olsa da bu politikaların bölgede uygulanmasına ilişkin eksiklikler sebebiyle belirlenen stratejilerin başarısından bahsedebilmek mümkün değildir. Küçükaşçı araştırmasında Türkiye’nin 2023 Vizyonu’na atıf yaparak bu kapsamda belirlenen turizm stratejilerinin Uzungöl’de başarısız olduğunu vurgulamış ve bölgedeki turizm planlamalarında öngörülen ile elde edilen sonuçları arasında ikilemler olduğunu belirtmiştir.⁴⁶ Elde edilen bu sonuç Küçükaşçı’nın araştırmasını destekler niteliktedir. Uzungöl’ün yaklaşık 40 yıllık gelişim süreci düşünüldüğünde özellikle turizm stratejilerinin yayımlandığından bugüne kadar ki 15 yıl dikkate alındığında çevre dostu uygulamaların eksik kaldığı hatta göz ardı edildiği düşünülmektedir. Bu durumun ortaya çıkmasındaki en büyük sebebin turizmin yüksek ekonomik getirisini önceleyen ve çevreyi geri plana atan ekonomik büyüme anlayışının olduğunu söylemek mümkündür.

Sürdürülebilir turizm yönetimi anlayışı kapsamında turizm destinasyonlarında alınan kararlarda yerli halk önceliğinin uygulanması son derece önemli bir konuyu oluşturmaktadır. Nitekim herhangi bir yöredeki turizm faaliyetlerinin sürdürülebilirliği, turizmin olanaklarından yerli halkın yararlanmasının sağlandığı oranda mümkün olduğu belirtilmektedir. Bu doğrultuda yerli halkın turizm sayesinde kazanç elde ettiğinde doğal ve kültürel olanaklara daha çok sarılacağı ve koruyucusu durumuna geleceği ifade edilmektedir.⁴⁷ Araştırmada paydaşların bölgeye ilişkin kararlarda yerli halka öncelik verilmesine ilişkin görüşü olumsuz görünse de ikilemde kalmış bir konudur. Paydaşların bir kısmı Uzungöl’de yerli halkın istediği gibi davrandığını ve turizm gelişimini istediği gibi şekillendirdiği için önceliği olduğunu düşünürken paydaşların diğer kısmı ise yerli halkın görüşünün alınmadığı ve turizmin talebe (turistlere) göre şekillendiğini belirtmiştir. Yerli halkın turizme katılımı var olsa da bölgede artan yatırımcıların isteklerinin dikkate alındığı ve turizmin bu isteklere göre şekillendiği düşünülmektedir. Bölge yönetiminin Uzungöl’deki yerli halkın bazı uygulamalarına tepkisiz kaldığı ve buradaki turizmin yerli halkın istekleri doğrultusunda geliştiği anlaşılmaktadır. Uzungöl’de talebe göre şekillenen bir anlayışın oluşturduğu sorunlar, yerli halk ile bölge yönetimi arasında sıkıntılı süreçlerin yaşanmasına ve yerli halk ile bölge yönetimini karşı karşıya getirmesine sebep olan nedenlerden olduğu söylenebilir.

Sürdürülebilir turizm yönetimi anlayışı kapsamında turizm destinasyonlarında koordinasyona dayalı bir ortak yönetim sergilenmesi turizmin sürdürülebilirliği açısından önem arz etmektedir. Ortak yönetim, paydaşların belirlenmesi, rollerin tanımlanması ve yönetimlerin katkısı ile

⁴⁴ Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2007.

⁴⁵ Lane, 1994.

⁴⁶ Küçükaşçı, 2019.

⁴⁷ Akova, 2018: 108.

tüm paydaşların sorumluluk aldığı ve onların özgür iradelerinin kendi ilgi alanlarını ve yaklaşımlarını ortaya koyduğu kavram olarak belirtilebilir.⁴⁸ Turizm sektöründe koordinasyon sağlanması ve uyum eksikliğinin azaltılmasında resmî kurumlar, kamu ve özel sektör ile özel işletmeler arasında koordinasyon mekanizmalarının geliştirilmesi esas olan bir durumdur.⁴⁹ Paydaşların Uzungöl'de koordinasyona dayalı bir ortak yönetime ilişkin görüşünün olumsuz olduğu görülmektedir. Nitekim bölge turizmi için ihtiyaç olan ortak yönetim eksikliğinin özellikle yerli halk ile bölge yönetimi arasındaki anlaşmazlıklardan kaynaklandığını anlayabilmek mümkündür. Koruma-kollama kurallarının gevşetilmiş olduğu bir ortamda yerli halk ile birlikte yatırımcıların rahat davranış sergilemeleri bölge yönetimi ile karşı karşıya gelmelerine sebep olmaktadır. Bölgedeki yapılaşmaya yönelik olarak getirilen imar planlarının yerli halk tarafından beğenilmemesi, itiraz edilmesi ve dava konusu olması koordinasyon eksikliğinin ve ortak yönetimin olmayışına bir örnek olarak gösterilebilir. Uzungöl'de ortak yönetim anlayışına sahip olunmamasının, burada yaşanan sorunları geçmişten günümüze kadar büyüterek çoğalttığı ve paydaşlar arasında çeşitli çatışmaların yaşanmasına sebep olduğu düşünülmektedir.

Uygulamaya Yönelik Stratejik Öneriler

Araştırmada Uzungöl'e ilişkin verilerin analizi sonucunda bölgeye yönelik "sürdürülebilir turizm yönetim anlayışının geliştirilmesine ilişkin stratejiler" geliştirilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre Uzungöl'de sürdürülebilir turizm yönetim anlayışının geliştirilmesine ilişkin stratejiler için "bölgede ortak yönetimin sağlanması", "bölgeye ilişkin kararlarda yerli halka önceliğin verilmesi", "turizm yatırımlarının uzun dönemli planlanması" ve "turizm stratejilerinin uygulanması ve başarılı olması" başlıklarına değinilmiştir.

Bölgede ortak yönetimin sağlanması: Uzungöl'de turizmin gelişimi ve ortaya çıkan etkileri ele alındığında bölgede ilgili turizm paydaşları arasında koordinasyona dayalı bir ortak yönetim eksikliğinin olduğu görülebilmektedir. Uzungöl Özel Çevre Koruma Bölgesi Yönetim Planı'nda bölgesel sorunların çözümünde kamu kurumları, belediyeler, sivil toplum kuruluşları, turizmci, balıkçılar ve kadınların görüşü alınıp sorunların çözümüne ilişkin katılımcı rolleri belirlense de tüm turizm paydaşlarını içerisine alan ve bu paydaşlar arasında koordinasyona dayalı çözümlerin üretileceği bir oluşumun sağlanması gerektiği anlaşılmaktadır. Uzungöl'ün bir turizm destinasyonu olması nedeniyle bölgenin idaresi ve bölge için alınacak kritik kararlar için yönetiminin uluslararası ve ulusal kalkınma ajanslarından, ulusal hükümetten, yerel yönetim ve destinasyon organlarından, özel sektör işletmelerinden, çalışanlar ve ilgili kuruluşlardan (sendikalar), sivil toplum kuruluşlarından, eğitim ve öğretim kurumlarından, yerli halktan ve turistlerden oluştuğu bir idare merkezi kurulmalıdır. Oluşumda turizmin geliştirilmesi ve kaynakların korunmasında her paydaşın sürdürülebilir turizmdeki rollerinin belirlenmesi ve ilgili paydaşların tüm süreçlere katılımının sağlanması gerekmektedir. Bu kapsamda sürdürülebilir kalkınma politikalarının ve planların oluşturulması, mali ve teknik desteğin sağlanması, altyapı ve tesis kurulumları gibi yatırımların yapılması, istihdamların sağlanması, bölge turizminin pazarlanması ve kaynakların korunmasına ilişkin çeşitli rollerin bölge paydaşlarının sorumluluk alanlarına tanımlanması ve ilgili oluşumun belirtilen rollerin koordinasyona dayalı şekilde uygulanmasını denetleyici rolünü üstlenmesi gerekli görülmektedir. Diğer bir ifade ile Uzungöl'de turizmin gelişiminin ve yönetimine ilişkin sürdürülebilir turizm anlayışının oluşturulması amacıyla rolleri belirleyen uygulamaları denetleyen karar merci olan bir oluşuma ihtiyaç duyulmaktadır.

Bölgeye ilişkin kararlarda yerli halka önceliğin verilmesi: Turizm destinasyonu olarak ifade edilen Uzungöl'de turizmin gelişiminde yerli halkın büyük önemi vardır. Yerli halkın turizmi ve

⁴⁸ Çıracı vd., 2008.

⁴⁹ Tosun, 2000: 619.

gelişimini desteklemediği bir destinasyonda sürdürülebilir bir gelişim beklemek mümkün değildir. Uzungöl'de yerli halka öncelik verildiği ikilemde kalan bir konu olsa da bölge yönetimi ile yerli halk arasında koordinasyon eksikliği olduğu görülebilmektedir. Turizmin yönetilmesinde yerli halkın ortak yönetimden uzak kaldığı görülmektedir. Uzungöl'de yerli halktan çok bölge yatırımcılarının görüşlerine öncelik verilmesinin yanı sıra turizmin talebe göre gelişmesi sebebiyle turistlerin isteklerine göre gelişen bir destinasyon ortaya çıkmıştır. Uzungöl'de ilgili oluşumun içerisinde yerli halkın da dahil edildiği, görüşlerinin yanında turizmi destekleyici ve sorumluluklarını uygulayıcı bir ortam oluşturulmalıdır. Bölgenin doğal, kültürel kaynaklarının ve olanaklarının yerli halkın ihtiyaçlarına göre kullanılması gerekliliği görülmektedir. Nitekim Uzungöl, turizm bölgesi olarak gelişim gösterse de kırsal özelliklerinden uzaklaştırılmadan yerli halkın ihtiyaçlarının önceliklendirildiği uygulamalara geçiş yapılmalıdır. Son yıllarda ön plana çıkan toplum temelli turizm uygulamaları ile Uzungöl yerli halkının merkezinde olduğu turizm yapılanmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Turizm yatırımlarının uzun dönemli planlanması: Uzungöl'de turizmin gelişim süreci dikkate alındığında daha kısa dönemli planlamaların yapıldığını görmek mümkündür. Her ne kadar çeşitli statülere sahip olsa da hızla gelişen turizm sektörü ile birlikte artan turist sayısı ve taleplerinin karşılanması amacıyla yatırımlar kısa vadeli planlanmış ve talebin karşılanması sağlanmıştır. Uzungöl'de turizm yatırımlarında kısa dönemli planlamaların ön plana çıkmasındaki en büyük nedeni turizm sektörünün arza göre değil talebe göre şekillenmiş olmasıdır. Özellikle Uzungöl gibi taşıma kapasitesinin sınırlı olduğu bir bölgede taşıma kapasitesi sınırlarının hem altyapı hem de üstyapı olarak zorlanması çeşitli olumsuz etkilerin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Ekonomik büyüme anlayışının yüksek oranda tercih edildiği Uzungöl'de turizme aşırı bağımlılık oluşmuş ve bu anlayış çerçevesinde kısa dönemli planlamalar uygulamaya geçmiştir. Her ne kadar destinasyon yaşam sürecinde olgunluktan düşüşe eğilimler gösterse de özellikle turizm yatırımlarına ilişkin uzun dönemli planlamaların yapılması gerektiği görülmektedir. Uzungöl'de paydaşlar klasik ekonomi büyüme anlayışını terk ederek sürdürülebilir turizm kalkınması anlayışında destinasyonun ve turizmin gelişimini sağlamalıdır. Uzungöl'ün sahip olduğu doğal ve kültürel kaynaklar dikkate alınarak turizm arzına göre gelişim yönlendirilmelidir. Nitekim özellikle fauna ve florasıyla ön planda olan Uzungöl'de ekoturizm faaliyetleri ön plana çıkartılarak tesisleşmenin ve turist sayısının kontrol altında tutulduğu kırsal turizm gelişimine dayalı yönetim sergilenmelidir. Diğer bir ifade ile Uzungöl'de turizm paydaşlarının oluşturduğu oluşumun sürdürülebilir gelişimi destekleyen kırsal turizm faaliyetlerini destekleyerek kaynakların arza göre şekillenmesini ve bölgede turizm yatırımlarının ağırlıklı olarak uzun dönemli planlanacak şekilde yapılmasını sağlamalıdır.

Turizm stratejilerinin uygulanması ve başarılı olması: Bir ülkede veya bir turistik bölgede turizmin nasıl ve ne düzeyde gelişim göstermesi gerektiğini ortaya koyan turizm stratejileri, sistematik bir plan ve anlayış ortaya koymak açısından önemlidir. Özellikle Uzungöl gibi doğa temelli alanlarda çevre dostu ve bölge temelli politikaların ön plana çıktığı turizm stratejilerinin uygulanması ve başarıya ulaştırılması bölgenin sürdürülebilirliği açısından gerekli olan bir konudur. Nitekim Uzungöl açısından turizm stratejileri ele alındığında bu stratejilerin uygulanması ve başarıya ulaştırılması istenilen düzeyde olmamıştır. Her ne kadar Türkiye Turizm Stratejileri 2023 Eylem Planı'nın vizyonunda sürdürülebilir turizm yaklaşımının benimsenmesi gerekliliği belirtilmiş olsa da Uzungöl'ün turizm gelişimi ve etkileri ele alındığında bölgede bu yaklaşıma uygun davranılmadığı görülmektedir. Diğer taraftan bölgeye ilişkin çevre dostu politikalara dayalı stratejilerin eksikliği de görülmektedir. Bu kapsamda Uzungöl'de turizm yönetiminin yapılacağı üst oluşum ile birlikte çevre dostu ve bölge temelli politikalara dayanan stratejilerin geliştirilmesinin yanı sıra çevresel, sosyokültürel ve ekonomik boyutlarıyla dengeyi gözetken eylem planlarının yapılması gerekmektedir. Bölgeye özel geliştirilmiş politikaların başarıya ulaştırılması yine sürdürülebilir turizm anlayışı çerçevesinde hareket eden turizm paydaşlarının koordinasyonlu çalışması ile mümkün görünmektedir.

KAYNAKÇA

Akova, İsmet (2018), "Coğrafya ve turizm planlaması", Turizm Coğrafyası (Ed. Semra Günay Aktaş). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını, 102-141.

Amoako, George Kofi, Obuobisa-Darko, Theresa, and Ohene Marfo, Sylvia (2022), "Stakeholder role in tourism sustainability: The case of Kwame Nkrumah Mausoleum and centre for art and culture in Ghana", *International Hospitality Review*, 36/1, 25-44.

Bâc, Dorin Paul (2014), "The emergence of sustainable tourism—A literature review", *Quaestus Multidisciplinary Research Journal*, 4, 131-140.

Barakazı, Mahmut (2023), "Unsustainable tourism approaches in touristic destinations: A case study in Turkey", *Sustainability*, 15(6), 4744.

Bimonte, Salvatore, and Punzo, Lionello Franco (2011), "Instruments of structural policies for tourism sustainability", *In Tourism Economics*. Physica-Verlag HD, s. 95-107.

Boukas, Nikolaos, and Ziakas, Vassilios (2016), "Tourism policy and residents' well-being in Cyprus: Opportunities and challenges for developing an inside-out destination management approach", *Journal of Destination Marketing & Management*, 5/1, 44-54.

Byrd, Erick T. (2007), "Stakeholders in sustainable tourism development and their roles: applying stakeholder theory to sustainable tourism development", *Tourism review*. 6-13.

Byrd, Erick T., Bosley, Holley E., and Dronberger, Meghan G. (2009), "Comparisons of stakeholder perceptions of tourism impacts in rural eastern North Carolina", *Tourism Management*, 30/1, 693-703.

Chen, Joseph S. (2015), "Tourism stakeholders attitudes toward sustainable development: A case in the Arctic", *Journal of Retailing and Consumer Services*, 22, 225-230.

Choi, Hwansuk Chris, and Sirakaya, Ercan (2006), "Sustainability indicators for managing community tourism", *Tourism management*, 27/6, 1274-1289.

Creswell, John W. (2021), *Karma yöntem araştırmalarına giriş*, Ankara: Pegem Akademi.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı (2013), "Uzungöl özel çevre koruma bölgesi yönetim planı 2013-2017".

Çıracı, Hale, Turgut, Sırma, ve Kerimoğlu, Ebru (2008), "Sürdürülebilir turizm gelişimi için bir yönetim modeli önerisi: Frig Vadisi örneği", *İTÜ Dergisi Seri A: Mimarlık, Planlama, Tasarım*, 7/2, 89-102.

Dabphet, Siripen (2012), "The key stakeholders in the implementation of sustainable tourism development in two rural towns of Thailand", *In The International Conference on Tourism, Transport and Logistics Challenges and Opportunities of Increasing Global Connectivity, Paris*.

D'Mello, Carmelita, Chang, Ling-Chen, Pillai, Subhash Kizhakanveetil Bhaskaran, Kamat, Kaustubh, Zimmermann, Friedrich M., and Weiermair, Klaus (2016), "Comparison of multi-stakeholder perception of tourism sustainability in Goa", *International Journal of Hospitality & Tourism Systems*, 9/2.

Fossati, Amedeo, and Panella, Giorgio (2000), "Tourism and sustainable economic development: A theoretical framework", *In Tourism and sustainable economic development* (Eds. Amedeo Fossati and Giorgio Panella). Boston: Springer.3-36.

Freeman, Edward (1984), *Strategic management: A stakeholder approach*, Pitman, Toronto.

Goeldner, Charles R., and Ritchie, J. Brent (2009), *Tourism principles, practices, philosophies*, Eleventh Edition, John Wiley & Sons.

- Guba, Egon G. (1981), "Criteria for assessing the trustworthiness of naturalistic inquiries", *Ectj*, 29/2, 75-91.
- Guba, Egon G., and Lincoln, Yvonna S. (1982), "Epistemological and methodological bases of naturalistic inquiry", *ECTJ*, 30/4, 233-252.
- Gunn, Clare A. (1994), *Tourism planning: basic concepts cases*, Taylor and Francis.
- Haywood, K. Michael (1990), "Revising and implementing the marketing concept as it applies to tourism", *Tourism Management*, 11/3, 195-205.
- Holden, Andrew (2008), *Tourism and environment*, Routledge, London.
- Imran, Sophia, Alam, Khorshed, and Beaumont, Narelle (2014), "Environmental orientations and environmental behaviour: Perceptions of protected area tourism stakeholders", *Tourism management*, 40, 290-299.
- Inskeep, Edward (1991), *Tourism planning: An integrated and sustainable development approach*, John Wiley & Sons.
- Kapera, Izabela (2018), "Sustainable tourism development efforts by local governments in Poland", *Sustainable cities and society*, 40, 581-588.
- Karacaoğlu, Sıla (2017), Yerel halkın toplum temelli turizm gelişimine ilişkin algı, tutum ve desteği: Misi Köyü örneği, Yayınlanmamış Doktora Tezi. Mersin: Mersin Üniversitesi.
- Karataş, Zeki (2015), "Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri", *Manevi temelli sosyal hizmet araştırmaları dergisi*, 1/1, 62-80.
- Kılıç, Melek (2020), Uzungöl bölgesinde sürdürülebilir turizm gelişimi: Sürdürülebilir turizm göstergeleri bağlamında nitel bir araştırma, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gümüşhane: Gümüşhane Üniversitesi.
- Kozak, Nazmi (2012), "*Genel turizm bilgisi*", Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayın No:2472.
- Küçükaşçı, Ebrar Şahika (2019), The impact of policy-making on tourism development: The case of Uzungöl, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı (2007), "*Türkiye turizm stratejisi 2023 eylem planı 2007-2013*", Yayın No: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Lane, Bernard (1994), "Sustainable rural tourism strategies: A tool for development and conservation", *Journal of sustainable tourism*, 2/1-2, 102-111.
- Mason, Peter (2003), *Tourism impacts, planning and management*, Elsevier.
- Müller, Hansruedi (1994), "The thorny path to sustainable tourism development", *Journal of Sustainable Tourism*, 2(3), 131-136.
- Niedziółka Iwona (2012), "Sustainable tourism development", *Reg. Form. Dev. Stud.*, 8, 157-166.
- Orgaz Agüera, Francisco (2013), "Stakeholder theory as a model for sustainable development in ecotourism", *TURYDES*, 6(15).
- Pigram, John J. (1992), "Alternative tourism and sustainable development", *Tourism Alternatives, Potentials and Problems in the Development of Tourism* (Eds.V. L. Smith, W. R. Eadington), Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 76-87.
- Resmi Gazete (1990), Turizm Alan ve Turizm Merkezi Olarak İlan Edilen Alanlar Hakkında Karar. Bakanlar Kurulu Kararı. Karar No: 90/70.

Resmi Gazete (2004), Uzungöl'ün Özel Çevre Koruma Bölgesi Olarak Tespit ve İlanına İlişkin Karar. Bakanlar Kurulu Kararları. Karar Sayısı: 2003/6692.

Roxas, Fernando Martin Y., Rivera, John Paolo R., and Gutierrez, Eylla Laire M. (2020), "Mapping stakeholders' roles in governing sustainable tourism destinations", *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 45, 387-398.

Sofronov, Bogdan (2018), "The development of the travel and tourism industry in the world". *Annals of Spiru Haret University. Economic Series*, 18(4), 123-137.

Tosun, Cevat (2000), "Limits to community participation in the tourism development process in developing countries", *Tourism management*, 21/6, 613-633.

Tosun, Cevat (2001), "Challenges of sustainable tourism development in the developing world: the case of Turkey", *Tourism management*, 22/3, 289-303.

Tuna, Muharrem (2012), "Turizm sosyolojisinin ortaya çıkışı, gelişimi ve genel çerçevesi", *Turizm Sosyolojisi* (Ed. Muharrem Tuna), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayın No:2606, 2-21.

Türker, Nuray, Alaeddinoğlu, Faruk, ve Can, Ali Selçuk (2016), "The role of stakeholders in sustainable tourism development in Safranbolu, Turkey", *2016 International Conference on Hospitality, Leisure, Sports, and Tourism*, Chiba Institute of Technology, 415-426.

UNWTO (2013), Sustainable tourism for development guidebook, *World Tourism Organization, European Commission, Madrid*.

Yasarata, Muhammed, Altinay, Levent, Burns, Peter, and Okumus, Fevzi (2010), "Politics and sustainable tourism development-Can they co-exist? Voices from North Cyprus", *Tourism Management*, 31/3, 345-356.

Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2006), "Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri" (6. Basım), Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yuksel, Fisun, Bramwell, Bill, and Yuksel, Atila (1999), "Stakeholder interviews and tourism planning at Pamukkale, Turkey", *Tourism management*, 20(3), 351-360.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı: Araştırmacılar makaleye eşit oranda katkı sağlamışlardır.

Çıkar Çatışması Beyanı: Bu çalışmada herhangi bir kurum, kuruluş ve kişi ile mali çıkar çatışması yoktur ve yazarlar arasında da çıkar çatışması bulunmamaktadır.